

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.4

DOI 10.32782/2523-4269-2025-92-59-63

Коваленко Марина Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,

адвокат

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0153-4613>ДИСКРИМІНАЦІЯ І МОВА ВОРОЖНЕЧІ У СВІТЛІ РІШЕНЬ ЄСПЛ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано феномен дискримінації та мови ворожнечі крізь призму рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) із метою виявлення основних правових викликів і перспектив їх вирішення на національному рівні. Виокремлено недостатньо досліджені аспекти, зокрема взаємозв'язок між мовою ворожнечі та структурною дискримінацією, а також критерії розмежування допустимого висловлювання від проявів мови ненависті в публічному дискурсі. Розкрито, як практика ЄСПЛ сприяє формуванню балансу між свободою вираження поглядів і захистом прав меншин та вразливих груп. За результатами дослідження встановлено, що судова практика ЄСПЛ закладає уніфіковані стандарти, які можуть бути інтегровані в національні правові системи для вдосконалення антидискримінаційної політики.

Ключові слова: дискримінація, мова ворожнечі, ЄСПЛ, свобода вираження, права людини, судова практика, правопорушення.

Постановка проблеми. Зростання проявів дискримінації та мови ворожнечі стало однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства, що спричиняє соціальну поляризацію та загрозу для прав людини. Зростання кількості проявів мови ненависті, зокрема в онлайн-середовищі, ускладнює реагування держав і потребує чітких правових підходів. У контексті правозахисної практики особливої ваги набувають рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), що формують єдині підходи до тлумачення понять «мова ворожнечі», «дискримінація» та «зловживання правом на свободу слова». ЄСПЛ виступає важливим арбітром у визначенні меж свободи слова та захисту від дискримінації. Водночас на рівні національних правових систем, зокрема в Україні, залишається низка нерозв'язаних питань, зокрема щодо критеріїв виявлення мови ворожнечі, меж відповідальності, а також ефективного застосування стандартів ЄСПЛ у судовій практиці. Ці проблеми потребують ґрунтовного аналізу з погляду як міжнародного права, так і національного контексту правозастосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика мови ворожнечі та дискримінації активно досліджується як у межах міжнародного права, так і в національних науково-правових дискурсах. Значну увагу цим питанням приділяють такі дослідники, як Дірк Вурхуф, Март Сузі, які аналізують у рішеннях ЄСПЛ співвідношення свободи вираження поглядів

і меж її обмеження з огляду на захист гідності особи. У вітчизняній науці важливі напрацювання належать О. О. Бурмагіну, Л. В. Опришко, Д. І. Опришко, О. Придулі, О. Уваровій, Г. Колесник, які досліджують природу мови ворожнечі в медіа- і публічному просторі, зокрема в контексті захисту прав вразливих груп. Водночас, попри наявність загальних теоретичних підходів, недостатньо вивченою залишається саме практика ЄСПЛ, як джерело формування стандартів оцінки мови ворожнечі та дискримінаційних висловлювань. Актуальним залишається питання практичної імплементації цих стандартів у національні правові системи, зокрема в умовах збройного конфлікту, політичної поляризації та активного використання інформаційного простору як інструменту впливу.

Формування цілей статті. Завданням статті є аналіз правової природи мови ворожнечі та дискримінаційних висловлювань у світлі практики ЄСПЛ, виокремлення ключових підходів до їх тлумачення, окреслення викликів для національної правової системи у впровадженні європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового

стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обгрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними [1].

На відміну від терміна «дискримінація», поняття «мова ворожнечі» не міститься в жодному нормативно-правовому акті українського законодавства. У Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № 97 (20) у статті 1 визначено мову ворожнечі як висловлювання, здатні легітимізувати, поширювати чи сприяти расовій ненависті, ксенофобії, антисемітизму чи іншим формам дискримінації або ворожнечі на основі нетерпимості. Рекомендаціями визначено, що такі висловлювання повинні бути заборонені та публічно засуджені щоразу, коли вони мають місце [2].

Науковці зазначають, що основою «мови ворожнечі» є суспільні стереотипи. Деякі слова з нейтральним значенням набувають негативного відтінку, коли їх використовують щодо представників інших груп. «Мова ворожнечі» містить лексику, яка в певному контексті та соціальному середовищі викликає негативні асоціації [3, с. 280].

Розуміння цих понять є надзвичайно важливим для ефективного застосування норм, спрямованих на захист прав людини, адже саме ці явища можуть стати каталізаторами соціальних конфліктів і насильницьких дій.

Положеннями чинного Кримінального кодексу України у статті 161 передбачено відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками [4].

Відповідно до статті 477 Кримінального процесуального кодексу України кримінальне провадженням за частиною 1 статті 161 Кримінального кодексу України здійснюється у формі приватного обвинувачення, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого [5]. У статті 8 Рамкового рішення Ради 2008/913/JHA від 28 листопада 2008 року про боротьбу з певними формами та проявами расизму та ксенофобії за допомогою кримінального права чітко визначено, що злочини, пов'язані з расизмом і ксенофобією, підбурювання до таких злочинів не повинні залежати від повідомлення або звинувачення, зробленого потерпілою особою [6].

Потерпілі можуть замовчувати факт вчинення неправомірних дій відносно них, боячись наслідків розголошення. Таким чином, покладання ініціативи відкриття провадження лише на потерпілих може призвести до недостатнього реагування на такі злочини.

Таким чином, розслідування злочинів, пов'язаних із розпалюванням ненависті, закликами до нетерпимості на насильства, повинно відбуватися незалежно від наявності скарг потерпілих.

У контексті демократичного суспільства важливо також встановити чіткі правові межі між допустимою свободою вираження та неприйнятними формами висловлювань, що провокують дискримінацію чи насильство. Це питання виникає під час притягнення до відповідальності за неправомірні дії, пов'язані з мовою ворожнечі.

О. О. Бурмагін, Л. В. Опришко, Д. І. Опришко окреслюють гостру дилему між свободою вираження поглядів і захистом національної безпеки в умовах збройного

конфлікту. Провівши аналіз відповідних рішень ЄСПЛ, правники дійшли висновків, що свобода вираження поглядів, як одна з фундаментальних засад демократичного суспільства, може бути обмежена лише за умов суворого дотримання принципу «необхідності в демократичному суспільстві», навіть у контексті збройного конфлікту. Практика ЄСПЛ демонструє стабільний підхід до оцінки допустимості обмежень, встановлюючи чіткі критерії, зокрема щодо пропорційності втручання, наявності легітимної мети (захист національної безпеки, громадського порядку, прав інших осіб) та обгрунтованої потреби. Це особливо важливо в умовах, коли держава прагне реагувати на загрози, пов'язані з поширенням мови ворожнечі, однак має діяти в межах міжнародних стандартів прав людини [7, с. 102].

Важливо не плутати мову ворожнечі з правом на свободу слова, оскільки останнє гарантує право висловлювати свої думки, навіть якщо вони суперечать загальноприйнятним нормам, але не захищає висловлювання, які можуть завдати шкоди окремим групам або суспільству загалом. Мова ворожнечі має руйнівний характер і здатна сприяти зростанню соціальної поляризації, тому її регулювання повинно здійснюватися з урахуванням принципу пропорційності, щоб не обмежувати законне право на свободу слова, але водночас ефективно захищати суспільство від наслідків ненависті та дискримінації.

У справі *Valaitis v. Lithuania*, розглянутій ЄСПЛ 17 січня 2023 року, порушене питання меж свободи висловлювань у контексті державних заходів щодо запобігання поширенню мови ворожнечі. Позивач стверджував, що дії литовських державних органів з обмеження певних висловлювань, які класифікувалися як мова ворожнечі, порушили його право на свободу слова за Європейською конвенцією з прав людини. Суд провів ретельну оцінку пропорційності застосованих обмежень, враховуючи необхідність захисту суспільного порядку та попередження дискримінації, водночас зберігаючи основне право на вільне вираження думок. Рішення встановило важливий прецедент, який підтверджує обов'язок держави забезпечувати баланс між протидією мові ворожнечі та гарантуванням свободи слова [8].

ЄСПЛ неодноразово розглядав питання щодо використання мови ворожнечі в політичних дебатах і неодноразово зазначав, що політичні діячі мають вищий рівень відповідальності у своїх висловлюваннях, особливо якщо вони можуть сприяти розпалюванню ненависті. Пропонуємо детальніше розглянути ці справи.

Дірк Вурхуф стверджує, що в досліджуваних категоріях справ інколи судді між собою мають різні погляди. Так, прикладом може слугувати рішення у справі *Féret v. Belgium*, у якій ЄСПЛ зазначив, що навіть за умов, коли лише чотири із семи суддів проголосували за підтвердження засудження бельгійського політика, який поширював листівки з антимусульманськими висловлюваннями, розпалювання ненависті під виглядом політичної діяльності не становить захищеного права на свободу вираження поглядів [9].

Цікавим є також рішення у справі *Sanchez v. France* 2023 року, де ЄСПЛ встановив, що політики можуть нести відповідальність за ненависницькі коментарі на їхніх особистих сторінках у соцмережах, якщо вони не реагують на них належним чином. Це стосується навіть випадків, коли коментарі залишені третіми особами [10].

Є окремі набір рішень, де ЄСПЛ послідовно розглядає питання обов'язку медіа й інтернет-платформ реагувати на мову ворожнечі, особливо в тих випадках, коли такі коментарі містять заклики до насильства. Цей обов'язок є пропорційним і може залежати від того, чи платформа є комерційною, чи має контроль над всім контентом та наскільки швидко може реагувати на повідомлення про порушення.

Delfi AS v. Estonia – ще одна показова справа, яку аналізує Март Сузі. Він зазначає, що це перше рішення, у якому ЄСПЛ визначив підхід до відповідальності новинного інтернет-порталу за коментарі користувачів. Суд установив, що якщо коментарі містять мову ворожнечі чи заклики до насильства, онлайн-платформи зобов'язані своєчасно їх видаляти [11, с. 298].

У справі *Beizaras and Levickas v. Lithuania* 2020 року ЄСПЛ визнав, що відмова держави розслідувати гомофобні коментарі на Facebook є дискримінацією, що підтверджує важливість належного реагування на злочини ненависті в інтернеті [12].

Таким чином, у сучасних умовах цифровізації, коли інтернет стає основною ареною публічної дискусії, надзвичайно важливо, щоб національне законодавство містило чіткі норми, які передбачають відповідальність за дискримінаційні висловлювання та коментарі, що розпалюють ненависть. Такі положення сприяють створенню безпечного інформаційного простору, захищаючи вразливі групи населення від агресивної риторики та дезінформації, яка може призвести до соціальної поляризації. Крім того, правова відповідальність за подібні прояви стимулює інтернет-платформи та користувачів до відповідального ставлення до змісту, що публікується, і забезпечує баланс між свободою слова та необхідністю захисту прав людини.

Не можна не зазначити, що у справі *Karter v. Ukraine* 2024 року ЄСПЛ однозначно встановив порушення Україною зобов'язань за статтями 3 (заборона нелюдського чи принизливого звернення) та 14 (заборона дискримінації), вказавши, що українська влада проявила явну байдужість до хейтерських нападів, спрямованих проти представника ЛГБТ-спільноти. Суд узяв до уваги затягнутість, поверхневий характер та фактологічну неповноту слідства, неправомірну кваліфікацію діяння – як звичайного хуліганства замість злочину, вчиненого на ґрунті гомофобії, а також невстановлення гомофобного мотиву нападу. Це рішення підтверджує, що національне право досі не встановило достатньо ефективної відповідальності за злочини на ґрунті ненависті [13].

У справі *Uzu v. Ukraine* 2024 року ЄСПЛ також визнав порушення України за статтями 3 та 8 у поєднанні зі статтею 14, на прикладі расистського нападу проти 16-річного підлітка афроукраїнського походження. Суд звернув увагу на те, що правоохоронні органи із запізненням провели лінгвістичну експертизу, відтермінували кваліфікацію злочину за дискримінаційною ознакою більш ніж на три роки та зрештою закрили справу без ретельного з'ясування расового мотиву [14].

Обидві справи пов'язують активні прояви мови ворожнечі та дискримінації в Україні із системними недоліками національного законодавства та правозастосовної практики. Потрібно розробити зрозумілі, передбачувані та юридично визначені критерії, за якими правоохоронці, слідчі та суди можуть відрізнити мову ворожнечі від допустимого висловлювання (наприклад, критики чи емоційного вислову), заклик до насильства

від загального вираження неприязні, дискримінаційні вислови від сатири, іронії чи політичної риторики.

Ці рішення свідчать про те, що українське законодавство ще не встановило належного інструментарію протидії дискримінації та hate speech, що підтверджує актуальність та необхідність реформування згідно з європейськими стандартами.

Висновки. Незважаючи на позитивний вплив судової практики ЄСПЛ, існують суттєві виклики, пов'язані з ефективною реалізацією цих норм у національному законодавстві. По-перше, важливо визначити баланс свободи вираження та захисту від ненависті. Забезпечення свободи слова є фундаментальним правом, але його зловживання може призводити до поширення дискримінаційних висловлювань. По-друге, складнощі під час кваліфікації дій виникають також через відсутність понятійного апарату. Неоднозначність визначень дискримінації та мови ворожнечі в національному праві ускладнює правозастосування та тлумачення цих норм. По-третє, публічні заклики до насильства та дискримінаційні висловлювання потребують швидкого реагування з боку державних органів, що часто ускладнюється процедурними бар'єрами.

На нашу думку, для ефективної боротьби з дискримінацією та мовою ворожнечі потрібно насамперед уточнити термінологію. Розробити чіткі правові визначення понять «дискримінація» та «мова ворожнечі», що відповідатимуть міжнародним стандартам і на практиці легко зможуть кваліфікуватись уповноваженими особами.

Законодавство має передбачати чіткі механізми відповідальності та забезпечувати проведення розслідування випадків пропаганди ненависті незалежно від подання заяв потерпілими, з урахуванням обов'язковості державного реагування.

Варто зауважити щодо необхідності імплементації законодавства Європейського Союзу, врахування міжнародних рекомендацій, що чітко визначають обов'язок держав гарантувати права та свободи кожної особи незалежно від її ознак. Також потрібно враховувати гармонізацію національного законодавства з практикою ЄСПЛ, що дасть змогу підвищити ефективність правозастосування та захисту прав людини.

У зв'язку з особливостями понять «дискримінація», «мова ворожнечі» та їх розмежування потрібно забезпечити навчання та розробку методичних рекомендацій для суддів і слідчих щодо застосування норм про дискримінацію та мову ворожнечі.

Отже, узагальнюючи проведене дослідження, можна дійти висновку, що мова ворожнечі та дискримінаційні висловлювання з огляду на практику Європейського суду з прав людини мають розглядатися крізь призму балансу між свободою вираження поглядів і захистом прав інших осіб, публічного порядку та демократичних цінностей. ЄСПЛ пропонує сталі підходи до тлумачення таких висловлювань, зокрема, враховуючи контекст, мотив, потенційний вплив і ступінь загрози. Водночас національна правова система України стикається з низкою викликів у цій сфері, серед яких – відсутність чітких правових визначень, складна конструкція чинних законодавчих норм, що створює складнощі під час кваліфікації. Упровадження європейських стандартів потребує не лише законодавчих змін, а й інституційного та освітнього підґрунтя для формування сталої практики в реагуванні на прояви мови ворожнечі.

Список використаних джерел

1. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України 06.09.2012 № 5207-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.
2. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № 97 (20). Рада Європи. 1997. URL: <https://rm.coe.int/1680505d5b>.
3. Колесник Г. «Мова ворожнечі» як соціальний та лінгвістичний феномен. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Т. 32 (71), № 4 (3). С. 278–283.
4. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 25–26, ст. 131.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (BBP). 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88.
6. Council Framework Decision 2008/913/JHA of 28 November 2008 on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law. European Union. 2008. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj/eng.
7. Бурмагін О. О., Опришко Л. В., Опришко Д. І. Свобода слова в умовах збройного конфлікту. Огляд практики Європейського суду з прав людини. Київ : ГО «Платформа прав людини», 2019. 112 с.
8. Case of Valaitis v. Lithuania. European Court of Human Rights. 2023. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-222318%22%7D%7D>.
9. Dirk Voorhoof. *European Court of Human Rights: Case of Féret v. Belgium*. IRIS. 2009. URL: https://merlin.obs.coe.int/article/4993?utm_source=chatgpt.com.
10. Case of Sanchez v. France. European Court of Human Rights. 2023. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-224928%22%7D%7D>.
11. Susi M. Delfi AS v. Estonia. *American Journal of International Law*. 2014. Vol. 108 (2). P. 295–302. DOI: 10.5305/amerjintlaw.108.2.0295.
12. Case of Beizaras and Levickas v. Lithuania. European Court of Human Rights. 2020. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200344%22%7D%7D>.
13. Case of Karter v. Ukraine. European Court of Human Rights. 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-232020%22%7D%7D>.
14. Case of Uzu v. Ukraine. European Court of Human Rights. 2020. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-238027%22%5D%7D%7D>.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Pro zasady zapobihannia ta protydii dyskryminatsii v Ukraini [Law of Ukraine “On Principles of Prevention and Combating Discrimination in Ukraine”. No. 5207-VI (06.09.2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> [in Ukrainian].
2. Council of Europe (1997). Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to member states on “hate speech”. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680505d5b>.
3. Kolesnyk, H. (2021). “Mova vorozhnechi” yak sotsialnyi ta linhvystychnyi fenomen [“Hate speech” as a social and linguistic phenomenon]. *Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*, 32 (71), 4 (3), 278–283 [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 25–26, Art. 131 [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2013). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 9–10, 11–12, 13, Art. 88 [in Ukrainian].
6. European Union (2008). Council Framework Decision 2008/913/JHA of 28 November 2008 on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj/eng.
7. Burmagin, O.O., Opryshko, L.V., & Opryshko, D.I. (2019). Svoboda slova v umovakh zbroinoho konfliktu. Ohliad praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [Freedom of expression in the context of armed conflict: Overview of the case-law of the European Court of Human Rights]. Kyiv: Human Rights Platform NGO. 112 p. [in Ukrainian].
8. European Court of Human Rights (2023). Case of Valaitis v. Lithuania. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-222318%22%7D%7D>.
9. Voorhoof, D. (2009). European Court of Human Rights: Case of Féret v. Belgium. IRIS. (8), 2–3. Retrieved from https://merlin.obs.coe.int/article/4993?utm_source=chatgpt.com.
10. European Court of Human Rights (2023). Case of Sanchez v. France. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-224928%22%7D%7D>.
11. Susi, Mart. 2014. Delfi AS v. Estonia. *American Journal of International Law*, 108 (2), 295–302. DOI: 10.5305/amerjintlaw.108.2.0295.
12. European Court of Human Rights (2020). Case of Beizaras and Levickas v. Lithuania. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200344%22%7D%7D>.
13. European Court of Human Rights (2024). Case of Karter v. Ukraine. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-232020%22%7D%7D>.
14. European Court of Human Rights (2024). Case of Uzu v. Ukraine. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-238027%22%5D%7D%7D>.

Kovalenko Maryna,

Candidate of Law, Associate Professor,

Attorney

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0153-4613>**DISCRIMINATION AND HATE SPEECH IN THE LIGHT OF ECHR CASE LAW:
CHALLENGES AND PROSPECTS**

The article analyzes the phenomenon of discrimination and hate speech through the lens of the case law of the European Court of Human Rights (ECHR), with the aim of identifying the main legal challenges and prospects for their resolution at the national level. The study highlights underexplored aspects, particularly the interrelation between hate speech and structural discrimination, as well as the criteria for distinguishing permissible expression from manifestations of hate speech in public discourse. The article reveals how the ECHR's practice contributes to shaping a balance between freedom of expression and the protection of the rights of minorities and vulnerable groups.

The methodological framework of the study includes systemic-structural, comparative-legal, formal-legal methods, and content analysis of ECHR decisions. The theoretical basis comprises ECtHR case law, research on human rights, non-discrimination, freedom of expression, and doctrinal positions of European human rights institutions.

The research finds that ECHR jurisprudence establishes unified standards that can be integrated into national legal systems to improve anti-discrimination policies. Special attention is given to state responsibility for inaction in response to hate speech and to the ECHR's approach to interpreting "incitement to hatred." The article recommends the implementation of ECHR precedents in the judicial practice of Ukrainian courts, enhanced professional training for judicial and law enforcement personnel, and the development of clear criteria for identifying hate speech. Future research prospects include a deeper analysis of the role of social media in the dissemination of hate speech and the examination of practices of other international jurisdictions in combating discrimination and protecting human dignity.

Key words: discrimination, hate speech, ECHR, freedom of expression, human rights, case law, legal offense.

Надіслано до редколегії 20.08.2025
Рекомендовано до публікації 08.10.2025
Опубліковано 19.11.2025